

ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ

УДК 37.012+378.147+616.31

Н.П. Махлинець

ВИМОГИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗА УМОВ НАВЧАННЯ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

Івано-Франківський національний медичний університет

Нині більшість студентів стоматологічних факультетів навчаються за кредитно-модульною системою, де основний акцент припадає на самостійну роботу студентів, перебудову викладання у вищій медичній школі з точним розподіленням часу заняття на теоретичну, практичну і самостійну роботу. За умови формування нового типу студента, який повинен акумулювати себе на кожній хвилині заняття, і викладача, що доносить до студента теоретичні та практичні знання в чітких проміжках часу, які не завжди відповідають конкретному інформаційно навантаженому заняттю [6, 9]. Кредитно-модульна система навчання відводить для самостійної роботи студентів понад 40% годин навчальної програми, тому в педагогічний процес необхідно вносити корективи, які б мотивували студентів стоматологічного факультету до вдосконалення практичних навичках, оскільки цього вимагає їхня майбутня професія.

Специфіка кредитно-модульної системи навчання в закладах медичного профілю передбачає насичення навчального процесу елементами розвитку лікарського мислення, вдосконалення практичних навичок та вмінь із послідовним аналізом та інтерпретуванням отриманих результатів [1, 6, 9].

В арсеналі сучасного викладача вищої школи є численні засоби передачі інформації [7, 8, 10]. Кожний із них відіграє свою роль. У ході навчання студентів практичних навичок нами широко використовується теорія про поетапне формування «розумових дій та уявлень» [2, 3], згідно з якою формування розумових дій приводить до зародження думки, а думка – це подвійне утворення: осмислення змісту дії і власне мислення про неї, як про психічну дію, тобто суть останньої. Друга частина цієї дії є увага і ця внутрішня увага формується через контроль за предметним змістом дії [3]. Згідно з цією теорією в кожній людській дії є

орієнтовна, виконуюча та контрольна частини. Коли дія стає розумовою і далі змінюється в «розуміння», виконуюча частина – в автоматичне асоційоване проходження об'єктивного змісту дії в поле свідомості, а контрольна - в акт звернення «я» на зміст дії, тоді власна активність суб'єкта, внутрішня увага, свідомість як акт зливаються в одне переживання [2].

Таким чином, виконання будь-якої дії складається з таких частин: орієнтовної та виконуючої, контрольної. Перша частина відповідає за осмислене виконання дії, правильність та якість останньої. Друга частина – виконання самої дії (брати в руку певний інструмент і виконувати конкретну маніпуляцію). Третя частина – самоконтроль за правильністю виконання дії [2, 3]. Формування того чи іншого процесу передбачає перш за все управління орієнтовною частиною. У свою чергу це досягається за рахунок побудови схеми дій, від складу якої залежить якість і, зрештою, всі виконані дії. Ми виділяємо загальні функціональні елементи схеми дії студента при виконанні практичної навички: мета (що потрібно зробити), вихідний матеріал та його характеристика, знаряддя праці, план та послідовність операції для реалізації мети, контроль (критерій адекватно виконаної дії).

Побудова повної схеми дозволяє студентам із першого разу правильно виконувати ту чи іншу маніпуляцію. Другим важливим моментом є організація умов для формування практичної дії та доведення її до необхідної якості виконання. На кожне практичне заняття студенти отримують конкретизовану схему практичної навички, яку на початку практичної частини заняття читає викладач, а тоді повільно виконує кожну з них. Згодом студенти самостійно читають схему і повільно виконують елементи завдання. Коли схему маніпуляції перечитали та продемонстрували кілька разів,

студенти запам'ятовують хід практичної навички і вже без звернення до схеми проробляють її. Під час наступних тренувань студенти виконують елементи дії все швидше, перетворюючи їх на безперервний процес. Таким чином, завчена дія перетворюється в стійкий автоматизований навик.

Зазвичай під час традиційної форми навчання при демонстрації того чи іншого лікарського прийому викладач більше акцентує увагу студентів на виконанні самої дії (виконуюча частина дії), у той час, коли студенти слабо усвідомлюють мету виконання дії, бо орієнтовна частина дії на занятті висвітлюється частково або пропускається. Навіть якщо викладач і звертає увагу на орієнтовну частину дії та розкриває схему маніпуляції, то в силу цілої низки суб'єктивних причин студент із першого разу не запам'ятовує схему виконаної маніпуляції. Саме тому в процесі заняття виникає ціла низка помилок при спробі проробити певну маніпуляцію. Тільки при тривалому повторенні дії починає формуватися необхідна навичка. При такому навчанні немає жодної гарантії, що студент знайде необхідну схему виконання маніпуляції, тому не варто надіятися, що сформована навичка в майбутньому буде виконуватися правильно і швидко. Для підтвердження теорії поетапного формування «розумових дій та уявлень», що допомагає студентам без зусиль автоматизувати практичні навички, нами було проведено низку експериментів.

Мета роботи - підвищити ефективність засвоєння практичних навичок студентами стоматологічного факультету.

Матеріали і методи дослідження

Із різних груп студентів IV курсу навчання було вибрано 60 студентів, яких поділили на 2 рівноцінні групи. Студентам I групи (30 осіб) викладач пояснював значення практичної навички (пластика вуздечки губи) та подавав конкретизовану схему маніпуляції. До заняття була підготовлена схема дій під час пластики вуздечки губи. У ній ми виділили окремі елементи: мета дії, вихідний матеріал і його характеристика, знаряддя дії (інструменти), план та послідовність операції для досягнення мети, елементи контролю за правильністю дії. Важливим моментом при побудові схеми дії є пояснення окремих етапів маніпуляції малюнками (положення скальпеля, затискача, голкотримача, основні етапи маніпуляції, елементи контролю).

Студентам II групи (30 осіб) проводили традиційне навчання: викладач пояснював значення маніпуляції, а тоді повільно демонстрував її на поролоновому муляжі слизової оболонки присінка рота і пропонував студентам повторити практичну навичку.

Ми проводили порівняння успішності засвоєння практичних навичок та проміжку часу, затраченого викладачем на вироблення в студентів стійкої автоматизованої навички, оскільки згідно з кредитно-модульною системою студенти мають строго розділені часові проміжки на теоретичну,

практичну та оцінюючу (тестову) частини.

Результати дослідження та їх обговорення

Результати дослідження показали, що 98,0% студентів I групи з першого разу провели практичну навичку правильно, після проведення десяти маніпуляцій у всіх студентів I групи виробився стійкий автоматизований навик, що зайняло у викладача 32 хв. Після традиційного навчання пластики губи в 34,3% студентів II групи виробився доволі стійкий автоматизований навик, однак 45 хв, які призначені для практичної частини заняття за кредитно-модульною системою, було недостатньо. Потрібно зазначити, що основні дії студентів у II групі супроводжувалися великою кількістю помилок, на виправлення яких викладач затратив багато часу. Тільки при тривалому повторенні методики пластики губи в студентів починала формуватися необхідна навичка. Для того, щоб виробити стійку автоматизовану навичку в студентів 2-ї групи, викладач затратив удвічі більше часу, ніж у 1-ї групі. Студенти II групи не змогли пояснити, чим вони керувалися під час проведення маніпуляції, жоден із них не пояснив правила контролю за послідовністю дій.

Дослідження, проведене на кафедрі хірургічної стоматології ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», підтверджує, що орієнтовна основа є визначаючим фактором при формуванні практичних навичок та знань. При неорганізованому процесі навчання практичних навичок і вмінь їх стійке формування відбувається дуже повільно в процесі проб та помилок.

Обговорення

Сучасна система освіти у вищих медичних навчальних закладах вимагає пошуку оптимальних методик навчання студентів [1, 3, 4, 10, 11, 12]. Наше дослідження базувалося на доцільності використання поетапного формування «розумових дій та уявлень» за умови кредитно-модульної системи навчання. У дослідження було вибрано 60 студентів, яких поділили на 2 рівноцінні групи. Студентам I групи (30 осіб) викладач пояснював значення практичної навички та подавав конкретизовану схему маніпуляції. Студентам II групи (30 осіб) проводили традиційне навчання: викладач пояснював значення маніпуляції, а потім повільно демонстрував її на муляжі. Результати дослідження показали, що 98,0% студентів I групи з першого разу провели практичну навичку правильно і лише в 34,3% студентів II групи виробився стійкий автоматизований навик. Розроблена методика є ефективним засобом направленої формування в студентів комплексу мануальних дій. Створення схем дій при конкретній маніпуляції допомагає в ході проведення практичних занять за кредитно-модульною системою, оскільки в студентів за короткий проміжок часу виробляється стійка автоматизована практична навичка, що є необхідним за умови кредитно-модульної системи. Отримані нами результати дослідження підтверджуються ро-

ботами інших дослідників [1, 3, 5].

Висновки

1. Розроблена методика є ефективним засобом направленою формування в студентів комплексу мануальних дій.

2. При кредитно-модульній системі навчання у вищих медичних навчальних закладах використання поетапного формування «розумових дій та уявлень» є необхідним та ефективним методом засвоєння практичних навичок.

Перспективи подальших досліджень: розробити навчальні схеми для інших практичних навичок із хірургічної стоматології для навчання студентів стоматологічного факультету.

Література

- Буряк В. Методологічний процес побудови навчального процесу / В. Буряк // Вища школа. - 2007. - № 1. - С. 10-21.
- Гальперин П. Я. Умственное действие как основа формирования мысли и образа [Electronic resource]: <http://www.psychology-online.net>.
- Гальперин П. Я. К проблеме внимания [Electronic resource]: <http://www.psychology-online.net>.
- Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика / Б. С. Гершунский // Теория, методика, практика. - М.: Наука, 2003. - С. 368-405.
- Гончарова Н. Г. Психофізіологічні підходи у технології навчання студентів-медиків / Н. Г. Гончарова, О. В. Морозова // Запорожский медицинский журнал. - 2006. - № 6. - С.162-163.
- Вітенко І. С. Психологічні основи професійної підготовки сімейного лікаря / Вітенко І. С. - Харків, 2000 - 56 с.
- Вороненко Ю. В. Проблеми охорони здоров'я та обґрунтування перспектив розвитку вищої медичної освіти в Україні / Ю. В. Вороненко // Медична освіта. - 1999. - №1. - С. 6-11.
- Перспективні освітні технології: [наук.-метод. посіб.] ; за ред. Г. С. Сазоненко. - К.: Гопак, 2000. - 324 с.
- Самодрин А. П. Школотворення на зламі століть / А. П. Самодрин // Постметодика. - 2001. - № 5-6. - С. 30-35.
- Секун В. И. Психологические проблемы медицинских работников / Секун В. И., Соколова Э. А. // Здоровоохранение. -1999. - № 11. - С. 25 - 27.
- Скрипніков М. С. Особливості та основні напрямки розвитку вищої стоматологічної освіти в Україні / М. С. Скрипніков // Стоматолог. - 2000. - № 1-2. - С. 9.11.

**Стаття надійшла
16.09.2015 р.**

Резюме

Кредитно-модульна система навчання вимагає від студента і викладача акумулювати увагу тільки на найнеобхідніших теоретичних та практичних моментах навчання, оскільки високий відсоток матеріалу студент опрацює самостійно. Практичні навички - необхідний елемент навчання майбутнього стоматолога, оскільки вони необхідні для практичної діяльності лікаря. Автори рекомендують використовувати поетапне формування «розумових дій та уявлень» для формування автоматизованих практичних навичок. При використанні чинної системи підготовки студентів для засвоєння знань та навичок із хірургічної стоматології досить часто виявляється низька засвоюваність матеріалу студентами. Основною причиною такої ситуації є відсутність педагогічно обґрунтованої методики, яка б дозволяла доводити формування окремих технічних прийомів до автоматизму. Дослідження були присвячені розробці способів направленою формування практичних знань та навичок із хірургічної стоматології за умов навчання студентів за кредитно-модульною системою. Із студентів IV курсу навчання було вибрано 60 студентів, яких поділили на 2 рівноцінні групи. Студентам I групи (30 осіб) викладач пояснював значення практичної навички та подавав конкретизовану схему маніпуляції. Студентам II групи (30 осіб) проводили традиційне навчання: викладач пояснював значення маніпуляції, а потім повільно демонстрував її на муляжі.

Порівняли успішність засвоєння практичних навичок та проміжку часу, затраченого викладачем на вироблення в студентів стійкої автоматизованої навички.

Результати дослідження показали, що 98,0% студентів I групи з першого разу провели практичну навичку правильно, і лише в 34,3% студентів II групи виробився стійкий автоматизований навик. Розроблена методика є ефективним засобом направленою формування в студентів комплексу мануальних дій. Створення схем дій при конкретній маніпуляції допомагає в ході проведення практичних занять за кредитно-модульною системою.

Ключові слова: навчальний процес, практичні навички, кредитно-модульна система, студенти.

Резюме

Кредитно-модульная система обучения требует от студента и преподавателя аккумулировать внимание только на самых необходимых теоретических и практических моментах обучения, поскольку высокий процент материала студент учит самостоятельно. Практические навыки являются необходимым элементом обучения будущего стоматолога, поскольку это необходимо для практической деятельности врача. Авторы рекомендуют использовать поэтапное формирование «умственных действий и представлений» для формирования автоматизированных практических навыков. При использовании существующей системы подготовки студентов для усвоения знаний и навыков по хирургической стоматологии довольно часто отмечается низкая усвояемость материала студентами. Основной причиной такой ситуации является отсутствие педагогически обоснованной методики, которая бы позволяла доводить формирование отдельных технических приемов до автоматизма. Исследования были посвящены разработке способов на-

правленного формирования практических знаний и навыков по хирургической стоматологии в условиях обучения студентов по кредитно-модульной системе. Из студентов IV курса наугад было выбрано 60 студентов, которых разделили на 2 равноценные группы. Студентам I группы (30 чел.) преподаватель объяснял значение практического навыка и подавал конкретизированную схему манипуляции. Студентам II группы (30 чел.) проводили традиционное обучение: преподаватель объяснял значение манипуляции, а затем медленно демонстрировал ее на муляже.

Проводили сравнение успешности усвоения практических навыков и промежутка времени, затраченного преподавателем на выработку у студентов устойчивого автоматизированного навыка. Результаты исследования показали, что 98,0% студентов I группы с первого раза провели практический навык правильно и только в 34,3% студентов II группы выработался устойчивый автоматизированный навык. Разработанная методика является эффективным средством направленного формирования у студентов комплекса мануальных действий. Создание схем действий при конкретной манипуляции помогает в ходе проведения практических занятий по кредитно-модульной системе.

Ключевые слова: учебный процесс, практические навыки, кредитно-модульная система, студенты.

UDC 37.012+378.147+616.31

REQUIREMENTS FOR THE FORMATION OF PRACTICAL SKILLS IN STUDENTS OF DENTAL FACULTIES IN THE LEARNING ENVIRONMENTS UNDER CREDIT-MODULAR SYSTEM

Makhlynets N. P.

Ivano-Frankivsk National Medical University

Summary

Credit-modular system of education requires students and teachers to pay attention only to the most essential moments of theoretical and practical training, as a large percentage of the material is being learnt independently by the student. Practical skills training is an essential element of the future dentist's training because it is necessary for a doctor's practice. We recommend using stepwise formation of "mental actions and ideas" for automatic formation of practical skills. When using the existing system of preparation of students for learning and developing skills in dental surgery, low comprehensibility of the material by students is often marked. The main reason for this situation is the lack of pedagogically based methods which would allow to prove the formation of particular techniques to automatism. Our research has been devoted to developing methods of directed formation of practical knowledge and skills in dental surgery in the learning environments under credit-modular system. 60 fourth-year students were randomly selected and divided into two equal groups. Students of the 1st group (30 participants) were explained the importance of practical skills and then handed specified manipulation scheme. Students of the 2nd group (30 participants) were educated in a traditional way: the teacher was explaining the meaning of a manipulation, then was slowly showing it on a waxwork.

We conducted comparison of mastering the practical skills and length of time teacher spent during developing sustainable automatic skills in students. The results showed that 98.0% of students had mastered a practical skill correctly from the first and only 34.3% of students of the second group developed an automatic sustainable skill. The technique is an effective means of directed formation of manual actions in students. Creating schemes of actions of a particular manipulation helps during practical lessons under credit-modular system.

Keywords: educational process, practical skills, credit-modular system, students.